

ARBETSKRAFTSBYRÅERNAS UPPGIFTER INOM FÖRVALTNINGEN OCH ÖVERVAKNINGEN AV ARBETSLÖSHETFÖRMÅNER

Ändamålet med arbetslöshetsskyddet är att kompensera ekonomiska förluster som beror på arbetslöshet och sålunda trygga den arbetslösa arbetssökandens möjligheter att söka arbete och förbättra förutsättningarna för inträde eller återinträde på arbetsmarknaden. Arbetslöshetsförmånerna (grunddagpenning, arbetsmarknadsstöd och inkomstrelaterad dagpenning) är betydelsefulla förutom för mottagarnas ekonomi också med tanke på statsfinanserna. Exempelvis år 2003 utgjorde utgifterna för arbetsmarknadsstödet över hälften av arbetsministeriets budget, och utgifterna för skydd under passiv tid var totalt ca 2 210 milj. euro.

Verkställigheten av arbetslöshetsskyddet leds, styrs och utvecklas som högsta myndighet i fråga om arbetskraftspolitiska ärenden av arbetsministeriet, och i fråga om ärenden med anknytning till utkomstskyddet av social- och hälsovårdsministeriet. Också verkställigheten av arbetslöshetsförmånerna är tudelad. Före förmånen utbetalas ger arbetskraftsbyrån eller arbetskraftskommissionen ett för de betalande myndigheterna bindande arbetskraftspolitiskt utlåtande angående det, huruvida sökandens arbetskraftspolitiska förutsättningar är uppfyllda, och till denna del om rätten till förmånen. Uppgifterna som betalande myndighet handhas för sin del beroende på förmånen av Folkpensionsanstaltens lokalbyråer samt arbetslöshetskassorna.

Arbetskraftsbyråerna fungerar på det lokala planet nära sina klienter och betjänar sin breda och heterogena klientkrets på ett mångsidigt sätt. Förutom att arbetskraftsbyråerna ger utlåtanden och information övervakar de att deras arbetslösa arbetssökande klienters arbetskraftspolitiska förutsättningar är uppfyllda, dvs. att klienterna står till arbetsmarknadens förfogande, och delvis också deras aktivitet i att söka jobb eller förbättra sina förutsättningar för syssel-

sättning. De har till sitt förfogande olika instrument som möjliggör övervakningen.

Vid revisionen har granskats ändamålsenligheten för arbetskraftsbyråernas roll i systemet för förvaltning av arbetskraftsförmånerna, med dess flera olika aktörer, och i synnerhet i övervakningen av de personklienter som erhåller förmåner.

På basis av revisionen kan konstateras att i verkställigheten av arbetslöshetsskyddet ter sig det tudelade systemet problematiskt från kundservicens synpunkt och strider mot principen om en enda lucka. Tudelningen leder dessutom till att myndigheterna delvis utför överlappande arbete i anknytning till arbetslöshetsförmånerna. Trots verkställighetens särdrag och problem har systemet emellertid fungerat skäligen väl.

På grund av de utlåtanden som binder de betalande myndigheterna är arbetskraftsbyråernas roll mycket betond i systemet för förvaltning av förmånerna. År 2003 gavs ca 1,76 miljoner arbetskraftspolitiska utlåtanden, i medeltal sex stycken per varje arbetslös. I användning var nära 80 olika utlåtandekoder. Inom arbetskraftsförvaltningen råder emellertid delade meningar om betydelsen och behovet av att ge arbetskraftspolitiska utlåtanden. Strävan borde vara att förenkla arbetskraftsbyråernas uppgifter med anknytning till arbetslöshetsförmånerna och mera eftertryckligt inrikta resurserna på verksamhetens kärnområden: arbetskraftsservice och arbetsförmedling.

Arbetskraftsbyråerna har att fungera under ett korstryck av motstridiga resultatkrav, såsom klienternas belåtenhet och den kontroll som riktar sig mot de arbetslösa arbetssökande klienterna. I denna situation har byråernas lagstadgade övervakningsuppgift i viss mån hamnat i bakgrunden. Byråernas strävan att betjäna sina klienter kan emellanåt rentav leda till ett oändamålsenligt slutresultat med tanke på syftet med arbetslöshetsskyddet. Särskild uppmärksamhet bör därför ägnas åt att informera de arbetslösa arbetssökandena om de skyldigheter som anknyter till rättigheterna och åt att övervaka att dessa skyldigheter blir uppfyllda.

Övervakningssystemets funktion har förbättrats bl.a. med ett projekt för utvecklande av informationsutbytet mellan arbetsförvaltningen, Folkpensionsanstalten och arbets-

löshetskassorna. Vid Arbetskraftsbyråerna har tyngdpunkten i övervakningen mera betonats förskjutits i riktning mot en kontroll av det aktiva arbetssökandet. Det är emellertid alltså jämt av nöden att effektivisera uppföljningen av det aktiva sökandet efter arbete. Detta är möjligt i synnerhet med en kraftfullare uppföljning av jobbsökarplanerna, deras innehåll och förverkligande. Det är också möjligt att förbättra uppföljningen genom att göra tidpunkterna för förnyande av arbetssökandet och i detta sammanhang utbudet av tjänster tätare samt genom att utveckla samarbetet med arbetsgivarkunderna.

Att de arbetslösa arbetssökandena står till arbetsmarknadens förfogande kan på ett naturligt sätt testas bl.a. genom att de anvisas arbete eller Arbetskraftspolitiska åtgärder. På grund av att Arbetskraftsbyråernas kundserviceuppgifter och arbetsgivarkundernas servicebehov har accentuerats, har anvisningarna emellertid minskat i antal. Revisionsverket anser att Arbetsministeriet borde ompröva den praxis i arbetet som anknyter till erbjudande av arbete. Detta skulle även främja att arbetslöshetsskyddets ändamål förverkligas.